

Відгук

офіційного опонента Богініч Ольги Любомирівни
на дисертаційну роботу Смаля Ярослава Анатолійовича

«Формування рухового режиму дітей старшого дошкільного віку з використанням засобів народної фізичної культури», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – Теорія і методика навчання (фізична культура, основи здоров'я)

Визначальною соціокультурною проблемою в Україні є удосконалення системи освіти, у тому числі - дошкільної освіти, та підвищення якості освітніх послуг. Актуальність проблеми зумовлена стратегічними змінами та пріоритетними напрямками державної політики в галузі дошкільної освіти, що реалізуються в її оздоровчій спрямованості; оновленні змісту та методичних основ процесу фізичного виховання; необхідністю покращення стану здоров'я дітей дошкільного віку, що забезпечується варіативністю застосування комплексу різноманітних засобів, результативною складовою якого є фізичний розвиток старших дошкільників. В період, коли особистість стає центром освітнього процесу, як ніколи, набуває значущості проблема удосконалення методики фізичного виховання дітей дошкільного віку та формування у них інтересу до фізичної культури.

Підґрунтям цього процесу є новий Закон «Про освіту», яким вводиться базовий компонент дошкільної освіти - державний стандарт, що містить норми і положення, які «визначають державні вимоги до рівня розвиненості та вихованості дитини дошкільного віку, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті».

Результати аналізу тенденцій реформування дошкільної освіти цілком закономірно виокремлюють надзвичайно назрілою необхідністю пошуку нових шляхів, доцільних засобів та методів, які б забезпечили ефективність формування гармонійної, цілісної, фізично розвинутої особистості та її здоров'я.

Незаперечним доказом є той факт, що у загальному розвитку людини період дошкільного дитинства відіграє особливу роль, саме в цьому віці

зкладається основи здоров'я, формується ставлення дитини до системи цінностей та спостерігається інтенсивність фізичного розвитку. Унікальність цього періоду, його вагомість у становленні особистості зумовлює необхідність знаходження ефективного методичного інструментарію здійснення виховного впливу на дитину.

Очевидно, що найкращим підґрунтям забезпечення оптимального фізичного розвитку дитини є ефективна система фізичного виховання. У зв'язку з цим, цілком логічним є обґрунтоване твердження автора дослідження, що серед засобів активізації рухового режиму та фізичного вдосконалення старших дошкільників особливе місце має належати народній фізичній культурі, оскільки це універсальний засіб як всебічного виховання так і фізичного розвитку дітей. Безперечно, що національні традиції, народні засоби фізичного виховання, що втілюють багатовікову мудрість нашого народу, створюють емоційну основу для розвитку патріотичних почуттів у дитини дошкільного віку та формування фізично розвинутої і здорової особистості.

У контексті зазначеного дисертація Я. А. Смаля є актуальною та своєчасною. Репрезентоване дисертаційне дослідження відзначається усвідомленням та чітким визначенням понятійного апарату у відповідності з яким вибудовується логіка структування змісту дисертаційного дослідження. Слід виокремити той факт, що Я. А. Смалю з метою посилення актуальності дослідження визначив суперечності формування рухового режиму дітей старшого дошкільного віку з використанням засобів народної фізичної культури. Привертає увагу логічність та послідовність викладеного матеріалу – від дослідження теоретичних засад до їх практичного застосування.

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану наукових досліджень Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки за темою „Соціально-педагогічні та медико-біологічні основи фізичної активності різних груп населення” (номер держреєстрації 0115U002344). Роль автора полягає в розробці рухового режиму дітей старшого дошкільного віку з використанням засобів народної фізичної культури. Тему дисертації затверджено

вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 7 від 31.01.2013 р.).

Наукова новизна, теоретична вагомість і практична доцільність не викликають сумніву. Сформована автором джерельна база відзначається різноманітністю і структурною доцільністю, в цілому опрацьовано 197 джерел, з них іноземних - 15. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та трьох додатків, чітко структурована і містить 8 рисунків та 17 таблиць, що полегшує логічність сприйняття викладеного матеріалу дослідження, забезпечує зручність здійснення порівняльного аналізу експериментальних даних і узагальнення результатів дослідження. Загальний обсяг дисертації становить 205 сторінок друкованого тексту.

Наукова новизна одержаних результатів розкриває зміст наукового доробку здобувача відповідно до поставлених завдань і визначеної мети та свідчить про наукову компетентність автора. Згідно з основним змістом дисертації, якісно та ретельно проведені всі етапи дослідження та засвідчена реалізація мети і завдань експериментально-дослідної роботи.

Дисертантом використано обґрунтований комплекс методів дослідження. Позитивним є те, що методи добиралися відповідно до завдань конкретного етапу дослідження, прийоми та операції з теоретичним та фактичним матеріалом здійснювалися у послідовності, заданій програмою дослідження.

На схвалення заслуговує і діагностичний інструментарій, достовірність одержаних результатів дослідження забезпечена тривалим характером і комплексним діагностуванням; репрезентативністю вибірок і статистичною значущістю та контрольним зіставленням експериментальних даних.

Науковою цінністю здобувача є встановлення результативності створення рухового режиму дітей старшого дошкільного віку із використанням засобів народної фізичної культури; доповненням класифікації засобів народної фізичної культури та методики їх використання в практиці фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку; встановленням динаміки змін функціональних можливостей організму дошкільників, рівня фізичного розвитку, фізичної

підготовленості, рухової активності та стану фізичного здоров'я дітей у закладах дошкільної освіти.

На основі здійснення аналізу теоретичних джерел автор визначив теоретико-методичні засади формування рухового режиму дітей старшого дошкільного віку, цілком логічно акцентуючи увагу на специфіці розвитку організму дітей зазначеного віку, передумовах формування потреби у дітей до занять фізичними вправами, механізмах оптимізації навчально-виховного процесу. Заслуговує на увагу повнота аналізу наукових та методичних пошуків щодо застосування засобів народної фізичної культури, у тому числі і характеристики сімейних традицій та звичаїв.

Для оптимального проведення експериментального етапу дослідження Ярославом Анатолієвичем здійснено діагностику ставлення вихователів закладів дошкільної освіти до використання засобів народної фізичної культури у фізичному вихованні. Зафіксовано, низький рівень підготовленості респонденти з питань використання засобів народної фізичної культури у навчально-виховному процесі дітей 5–6 років; відсутність необхідної методичної літератури. Попри це, вихователі свідомі того, що слід проводити наукові дослідження з зазначеної проблеми, а також поширення в закладах дошкільної освіти методичних положень та результатів дослідження.

Дисертаційна робота є завершеною працею. Здобувачем отримані нові науково обґрунтовані результати з удосконалення організації та змісту фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку з активним використанням народних засобів фізичної культури. Запропонована система роботи готова до впровадження у навчально-виховний процес закладів дошкільної освіти.

Зміст автореферату відповідає положенням дисертаційного дослідження і основним вимогам до його написання. Слід зазначити повноту викладу основного змісту дисертаційного дослідження, його концептуальних положень у наукових публікаціях дисертанта.

При позитивній оцінці змісту дисертаційного дослідження та отриманих результатів дослідно-експериментальної роботи, вважаємо за необхідне висловити наступні пропозиції та зауваження:

1. На нашу думку не зовсім чіткою є реалізація завдання дослідження «розробити класифікацію засобів народної фізичної культури ...», оскільки на с. 29, внаслідок теоретичного аналізу, ці засоби визначені у наступній послідовності: малі фольклорні жанри, народні пісні, ігри, танці, національні види спорту (Таблиця 1.2).

У той же час на с. 87 до засобів народної фізичної культури у фізичному вихованні дітей старшого дошкільного віку віднесено: оздоровчі фактори зовнішнього середовища, гігієнічні чинники та фізичні вправи. Фізичні вправи, в свою чергу, поділено на фізичні вправи без предметів, із предметами, із засобами пересування, народні рухливі ігри, народні забави та розваги, народні танці, елементи національних видів спорту (Рис. 3. 3.).

У науковій новизні визначено, що автором доповнено класифікацію, однак порівняльний аналіз свідчить, що не було встановлено ознаку, за якою визначаються види засобів. Саме тому випали із класифікації - малі фольклорні жанри та народні пісні, а в анкетах, що використовуються автором, виокремлено ще один засіб НФК - «гаївки». Тобто, можна стверджувати, що автором не доповнено, а розроблено іншу класифікацію за іншою ознакою.

2. Спірним є питання і щодо визначення автором групи засобів «оздоровчі фактори зовнішнього середовища», оскільки «сили природи» як засіб визначено у «Теорії і методиці фізичного виховання».

3. Слід зазначити, що у висновку дослідника на с. 175 (пункт 4): «Спираючись на результати дослідження, було розроблено класифікацію використання засобів народної фізичної культури у фізичному вихованні дітей» - зайвим є слово «використання».

4. Щодо змісту третього розділу дисертації, то слід зазначити, що методичні положення конкретизуються дисертантом на основі теоретичного аналізу, який носить дещо констатувальний характер, відсутній чіткий перехід до власних міркувань та власних методичних рекомендацій.

5. На тлі скрупульозного встановлення основних методичних рекомендацій щодо підвищення рухової активності дітей у різних організаційних формах роботи з фізичного виховання, рекомендації не завжди конкретизовані з

врахуванням специфіки використання засобів НФК. На жаль, автором не висвітлено у експериментальній частині комплексний вплив дієвих засобів (ігор, забав, атракціонів, фізичних вправ тощо) та малих фольклорних жанрів, казок, звичаїв, традицій, що посилює виховний вплив на дитину.

6. Спостерігається у змісті дисертації і не зовсім вірно використання термінології: доцільно вживати не «дитячий садок», а «дошкільний навчальний заклад»; не «методи і прийоми дидактики», а «дидактичні методи і прийоми»; не «самостійно займатися засобами НФК можуть усі діти» (с. 138), а «самостійно використовувати у руховій діяльності ...»; не «діти копіюють демонстровану вправу» (с.118), а «діти копіюють вправу, що демонструється» тощо.

7. Некоректне формулювання власних тверджень (с. 21) – «Однією з основ формування потреби до занять фізичними вправами є труднощі в задоволенні інтересів, коли вони обумовлюються недостатньою фізичною підготовленістю», більш логічно - «Одним із факторів впливу на формування потреби ...».

Однак вказані недоліки не знижують загальної позитивної оцінки дисертації. Дисертаційна робота Я. А. Смаля на тему: «Формування рухового режиму дітей старшого дошкільного віку з використанням засобів народної фізичної культури» відповідає основним вимогам ВАК до кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує присудження вченого ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – Теорія і методика навчання (фізична культура, основи здоров'я).

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
головний спеціаліст департаменту вищої освіти
Міністерства освіти і науки України

Богініч О. Л.